

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ В ОСВІТІ

М.С. Саєнко,

викладач Української медичної стоматологічної академії

Н.В. Лобач,

кандидат педагогічних наук, старший викладач
Української медичної стоматологічної академії

ПРОБЛЕМА ВИНИКНЕННЯ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ У ПІДЛІТКІВ ЯК ОДИН ІЗ НЕГАТИВНИХ АСПЕКТІВ ЇХ СПІЛКУВАННЯ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

Сучасне суспільство характеризується стрімким розвитком комп'ютерних інформаційних технологій, що є однією із його основних ознак розвитку. Завдяки цьому кожна особистість отримує різні можливості: можна отримувати нові знання, обговорювати різні важливі та актуальні проблеми, заводити нові знайомства та спілкуватися зі своїми друзями. Таким чином, сьогодні Інтернет став невід'ємною частиною життя сучасного суспільства. Проте, не зважаючи на позитивний бік використання Інтернету, існує і його негативна сторона, яка містить у собі реальні загрози для дорослого населення, і, особливо, для підростаючого покоління.

Таким чином, мета даної роботи полягає у дослідженні можливого негативного впливу спілкування в Інтернеті (а саме у соціальних мережах) на розвиток особистості підлітка.

Поняття «соціальна мережа» з'явилося у повсякденному вжитку людей порівняно нещодавно. Проте, на сьогоднішній день, воно уже стало дуже поширеним. Вперше термін «соціальна мережа» було вжито у 1954 році. Здійснив це англійський соціолог Барнс, використавши його у своїй збірці робіт, яка мала назву «Людські стосунки». Цей термін вживався з метою позначення спільноти людей, яких об'єднують однакові інтереси та уподобання. На даний момент під терміном «соціальна мережа» ми розуміємо такий інтерактивний багатокористувацький веб-сайт, наповненням якого займаються самі учасники мережі.

Вивченням питань, які пов'язані із впливом соціальних мереж на особистість підлітків, займалась велика кількість зарубіжних вчених: А. Войскунський, А. Голдберг, Д. Грінфілд, К. Янг. Серед вітчизняних науковців можемо назвати такі імена: О. Белінська, Ю. Данько, Є. Акімова, Ю. Бабаєва, О. Філатова та ін. У низці праць, які були написані ними, досліджено мотивацію користувачів Інтернету і соціальних мереж, проаналізовано, який вплив вони здійснюють на розвиток та соціалізацію особистості. Крім цього, багатьма вченими описані симптоми та причини Інтернет-залежності, представлені розробки профілактичних заходів щодо її попередження.

На сьогоднішній день соціальні мережі набувають ролі потужного агента вторинної соціалізації людини, а їх наповнення є індикатором розвитку суспільства. Соціальні мережі набувають значної популярності. Часто їх використовують як засіб соціалізації та виховання підростаючого покоління, проте, на жаль, їх почали використовувати і як засіб інформаційних війн, як спосіб маніпуляцій людьми. Використання мереж у повсякденному житті змінює стиль життя людей, стає новим джерелом отримання інформації, впливає на вироблення нових моделей взаємодії з оточуючим середовищем [1, с. 252].

Відомим є той факт, що будь-яка діяльність людини націлена на задоволення певних потреб. Які ж потреби задовольняють підлітки за допомогою соціальних мереж та Інтернету? На це питання дав відповідь «Фонд розвитку Інтернет», провівши відповідне дослідження. Відповідно до нього основними потребами є: потреба у самостійності; потреба у самореалізації та визнанні; потреба у пізнанні; задоволення соціальної потреби у спілкуванні, у приналежності до груп за інтересами; пізнавальна потреба. У результаті використання соціальних мереж у людей виникає відчуття повного контролю і володіння ситуацією, що задовольняє потребу в безпеці, яка є однією із базових у системі потреб людини.

Якщо звернутися до статистичних даних, то неважко помітити, що протягом останніх років кількість людей, які користуються соціальними мережами, потупово зростає та охоплює усі вікові групи. Загальна кількість людей, які постійно користуються Інтернетом в Україні, становить не менше 63% населення, що становить майже 20,8 млн осіб.

Компанія Research & Branding Group надала дані, відповідно до яких станом на березень 2019 року найбільшою популярністю в Україні (50% респондентів) користувалася соціальна мережа Facebook. За період з травня 2018 року значно збільшилася кількість користувачів соціальної мережі YouTube (30%) та Instagram (27%). Поряд з цим помітно зменшилася кількість користувачів у таких соціальних мережах, як Однокласники (6%) і ВКонтакте (10%). При цьому серед наших співвітчизників найбільше цікавить розважальний і пізнавальний зміст соціальних мереж. Лише 36%

із них використовують соцмережі з метою отримання новин, а 60% користуються ними з метою спілкування з друзями.

Підлітки за допомогою соціальної мережі задовольняють приховані потреби, які не прослідковуються в їх реальному житті, а проявляються лише у мріях і фантазіях. Якщо ж говорити про вплив соціальних мереж на особистісний розвиток підростаючого покоління, то він не може бути однозначно кваліфікований як позитивне або негативне явище.

Взаємодія підлітків у соціальних мережах, безперечно, має низку позитивних факторів, до яких ми відносимо: відсутність перешкод для спілкування, можливість отримання корисної та нової інформації, проведення власного дозвілля, ознайомлення з новинками кіно та музики, отримання нових знань та всебічний розвиток підлітків.

Проте існують і негативні аспекти, які є наслідком користування соціальними мережами. Серед них можемо назвати: виникнення залежності від соціальних мереж та Інтернету, негативний вплив на психофункціональний стан користувачів, незахищеність особистої інформації, присутність недостовірної інформації, відкритий доступ до негативної інформації (он-лайн насилля, порнографія) [2, с. 181].

Відповідно до досліджень Інтернету як одного з агентів соціалізації, науковці відзначають, що серед його користувачів можлива поява деяких форм інтернет-соціалізації. Це може проявлятися у наявності негативних залежностей, компульсивної (нав'язливої) віртуальної поведінки, занурення у світ внутрішніх переживань, що характеризується зменшенням потреби в активному засвоєнні зовнішнього середовища. Крім цього, спілкування в соціальних мережах може сприяти засвоєнню асоціальних, антиправових установок, які засвоюються і в подальшому, на жаль, часто відтворюються молоддю в реальному житті.

Таким чином, можемо говорити про те, що у сучасному світі, зважаючи на можливості та спосіб життя, з'являється новий тип соціального індивіда – *Homo virtualis*. Це особистість, яка більшою мірою орієнтується не на реальне життя, а на віртуальність. Така людина є творцем, носієм та споживачем віртуальної культури.

Науковцями було проведено ряд досліджень, які підтверджують те, що спілкування у соціальних мережах призводить до виникнення агресивної поведінки у підлітків. Прояв агресивності у юнацькому віці пов'язують також із переходом від дитинства до дорослості через статеве дозрівання, яке ще більш посилює прояви агресивної поведінки.

Поняття агресивності є складним та багатозначним, тому на сьогодні в науці не існує чіткого його трактування та визначення. Для того, щоб зрозуміти природу людської агресивності, перш за все, варто з'ясувати зміст та значення поняття «агресія», яке походить від лат. «*agredidi*», яке перекладається як «напад». Це поняття не має загальноприйнятої дефініції,

його використовують у різних контекстах.

Наприклад, Райкрофт у «Критичному словнику психоаналізу» розуміє агресію як гіпотетичну силу, пояснює її таким чином, що це інстинкт або першопричина, яка є збудником ряду дій і почуттів [3]. На думку Б. Мещерякова, агресія є мотивованою деструктивною поведінкою, яка суперечить нормам співіснування людей у суспільстві, наносить шкоду об'єктам нападів, приносить фізичну шкоду людям або викликає в них психологічний дискомфорт [5, с. 27]. Дуже близьким до попереднього є розуміння агресії Н. Губіним, який розглядає агресію як поведінку, яка орієнтована на заподіяння шкоди об'єктам, в якості яких можуть виступати живі істоти або предмети. Таким чином, названі науковці, як і більшість дослідників, трактують агресію як негативне та деструктивне явище [2].

Таким чином, ми з'ясували, що спілкування підлітків у соціальних мережах має як позитивні, так і негативні аспекти. Спираючись на це, можемо із впевненістю сказати, що у вихованні підростаючого покоління варто приділяти велику увагу профілактиці Інтернет-залежності. Її пов'язують, перш за все, із виявленням та виправленням негативних інформаційних, педагогічних та психологічних факторів, які можуть спричинити відхилення у психічному і соціальному розвитку дітей та молоді. Тому в подальшому ставимо перед собою завдання розробити можливі шляхи профілактики Інтернет-залежності у підлітків та застосовувати їх у процесі навчання та виховання молоді.

Список використаних джерел

1. Галіч Т.О. Соціальні мережі Інтернет як агент соціалізації молоді / Т.О. Галіч // Сучасні суспільні проблеми у вимірі соціології управління. – 2014. – Т. 15, Вип. 281. – С. 250–256.
2. Данько Ю.А. Соціальні мережі як форма сучасної комунікації: плюси і мінуси / Ю.А. Данько // Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки. – 2012. – С. 179–184.
3. Райкрофт Ч. Критический словарь психоанализа / Ч. Райкрофт. – Санкт-Петербург, 1995. – 288 с.
4. Мещеряков Б.Г. Большой психологический словарь / Б.Г. Мещеряков, В.П. Зинченко. – СПб.: Прайм-Еврознак, 2003. – 666 с.
5. Глоссарий психологических терминов / Под. ред. Н. Губина. – М. : Наука, 1999. – 512 с.